

Posudok

habilitačnej práce PhDr. Eleny Vallovej, PhD., *Podstata, formovanie a všeobecno-lingvistické trendy terminológie z oblasti životného prostredia.*

Banská Bystrica 2014. 190 s.

Posudzovaná habilitačná práca PhDr. Eleny Vallovej, PhD., *Podstata, formovanie a všeobecno-lingvistické trendy terminológie z oblasti životného prostredia* má zo štruktúrno-metodologického hľadiska tri časti: prvá časť je teoretického charakteru, druhá má enumeračno-opisný charakter a tretia prakticko-aplikačný. Práca pozostáva z 12 kapitol, ktorých integračným činiteľom je súčasná slovenská terminológia.

Prvá, bohato štruktúrovaná kapitola predstavuje analýzu prác slovenských terminológov a opis trendov v súčasnej svetovej a slovenskej terminológii, pričom sa autorka uspokojila s jediným zdrojom (zborník Terminologické fórum IV, 2013). Podkapitoly sú veľmi stručným, 5-riadkovým referátom o obsahu príspevku, bez ďalších dokladov či názorov na danú problematiku. Otázke globalizácie v terminológii či komplementárnosti terminografie a lexikografie, rovnako medzijazykovej homonymii v terminológii sa venovalo viacero odborníkov a v mnohých štúdiách (Abrahámová, Grice, Kořenský, Knapp). V súvislosti s vymedzovaním základnej jednotky by sme sa radi dozvedeli, ako sa habilitantka sama vyrovnáva s definovaním termínu ako pojmu vymedzeného definíciou na jednej strane a ako viacdimenzionálneho prvku v chápaní socioterminológie na strane druhej, resp. jeho vlastnostiam. V práci sa stotožňuje s oboma prístupmi v častiach, v ktorých sa venuje teoretickým východiskám.

Opis vývoja slovenskej terminológie a terminologických konceptov autorka predkladá opäť ako kompilát jediného zdroja, a to *Základov slovenskej terminológie* od J. Horeckého z r.

1956. Žiaľ, v použitej literatúre sa tento zdroj, rovnako ako M. Paulenová, ktorej príspevok o súčasnej slovenskej terminológii a jej trendoch sa opisuje na s. 21, neuvádza.

V ďalších kapitolách autorka postupuje enumeračno-opisne a predkladá súpis terminologických komisií na Slovensku v r. 2012 (otázne je, či sú v nich zastúpení lingvisti, táto informácia by bola relevantná), slovníkov a databáz, ktoré pomáhajú prekladateľom a tlmočníkom (s. 24 – 28). 4. kapitola *Terminológia vo svete* sa z tohto enumeračno-kompilačného postupu nevymaňuje. Autorka opäť spracúva príspevky 4 autorov uverejnené v zborníku z konferencie konanej v r. 2006 štýlom „príspevok opisuje, príspevok skúma, poskytuje návody, stručne opisuje“ a podobne, takže text habilitačnej práce vyznieva skôr ako správa o zborníku či súpis anotácií príspevkov. Podobne podkapitoly *Terminológia v Litve, na Taiwane, vo Francúzku* sú písané štýlom – aj tam venujú veľkú pozornosť terminológii, pričom autorka konštatuje záver, že terminológia je predmetom štúdia v rôznych častiach sveta a že je potrebná harmonizácia terminológie v rámci EÚ (s. 37), čo sa nám vzhľadom na typ odbornej práce zdá málo, keďže ide o všeobecné a floskulovité konštatovania. Na druhej strane, za prínos pokladáme informácie o terminologických prácach a inovatívnych (aj socioterminologických) prístupoch svetových terminologičiek M. T. Cabreovej a E. Temmermanovej.

Piata kapitola *Normy* (s. 43 – 66) obsahuje jednak výpočet noriem dôležitých pre prácu terminológov, jednak podrobný opis normy *STN ISO 704: Terminologická práca. Princípy a metódy*. a normy *STN ISO 860: Terminologická práca. Harmonizácia pojmov a termínov*. Vzhľadom na neprístupnosť noriem pre širšiu verejnosť (ide o finančné okolnosti) je podrobný opis normy vítanou a užitočnou zložkou práce, lebo poskytujú presný postup tvorenia nových termínov, pričom ukazujú, akými pravidlami sa má ich tvorenie riadiť. Názov časti *Vzťahy medzi termínmi a pojmi* (s. 54) by potreboval bližšie ozrejmienie. Z jazykovedného hľadiska ide o paradigmatické vzťahy medzi termínmi. Podobne chápanie homonymie -- *Homonymia* (*homofóny, homografy, úplné homonymá*) v zátvorke stotožnené (či vysvetlené?) s čiastočnými homonymami a pritom rovnako zadefinované by bolo potrebné bližšie vysvetliť. V rámci paradigmatických vzťahov v terminológii chýba vymedzenie polysémie, a to už aj preto, že sa s existenciou tohto javu autorka nepriamo stotožnila pri charakteristike socioterminológie (s. 79). V opise *metód tvorby termínov* (s. 62) by výklad sprehľadnili príklady jednotlivých postupov tvorenia a ich produktov. Pomohlo by to zaiste k zreteľnejšiemu odlíšaniu napr. skrátených foriem a skratkových slov, alebo krátkych foriem a skratiek, či terminologizácie a sémantického tvorenia v odbornom jazyku (nie je to rovnaký proces, len pomenovaný zakaždým tak, že sa

berie do úvahy iné kritérium?), pretože z opisu nie je tento rozdiel zrejмый. Podobne „zahmlene“ a nepresne je definovaná konverzia.

Pre prácu a spoluprácu prekladateľov a tlmočníkov sú zaiste dôležité organizácie a siete, ktoré sa venujú štandardizácii a zjednoteniu medzinárodnej terminológie v rámci fungovania nadnárodných štruktúr, preto sú časti o ich náplni a spôsobe fungovania prínosnou informáciou. Autorka vyberá najvýznamnejšie z nich, a to Infoterm, Termnet, Európsku organizáciu pre terminológiu, Medzinárodnú federáciu pre normalizáciu (ISO) a Slovenský ústav technickej normalizácie (SUTN). V súvislosti s hlavnou funkciou poslednej z nich „zabezpečovať úplnú harmonizáciu Národnej sústavy národných noriem preberaním európskych noriem“ (s.72) vzniká rozpor medzi moderným smerom v terminológii, a to socioterminológiou, podľa ktorej sa „termín dostal do pohybu“ (s. 76). Je socioterminológia skutočne východiskom? Ak áno, tak východiskom z čoho? Veď polysémia v terminológii nie je jav, ktorý sa popiera v prípade, ak ide o významovo blízke obsahy dvoch odborov. Rovnako homonymia či synonymia v rámci terminológie nie je nový jav, ibaže tradičná terminológia sa snaží o jednotnosť chápania obsahu kvôli presnosti a teda rýchlosti odbornej komunikácie, čo jej nemožno zazlievať.

Posledná kapitola je zameraná na výskum, v ktorom sa autorka ako dlhoročná prekladateľka odborných textov zamerala na overenie funkčnosti platnej normy na vybranom texte z oblasti životného prostredia (The European Environment State and Outlook 2005). Na získanie údajov použila štatistický program IBM SPSS statistics 19 a stanovila si súbor 25 skúmaných javov. Výsledkom sú pre neštatistika neprehľadné grafy, ktoré, žiaľ, nie sú ani adekvátne vyhodnotené. Na základe čoho, akých údajov možno tvrdiť potvrdenie hypotéz? Z výsledkov vyplýva, že tento štatistický výskum „umožní prekladateľom a tlmočníkom pri akceptovaní pracovných objednávok a ponúk efektívne odhadnúť čas a náročnosť textov“ (s. 104). S nádejou predpokladáme, že toto nebolo cieľom výskumu. Rovnako by bolo treba bližšie ozrejmiť, ako sa získali preferenčné hodnoty v prípade termínov, ktoré sa v tabuľke výskumu (od s. 125) uvádzajú aj ako jednoslovné, aj ako dvojslovné termíny, napr. *coal consumption, coal, consumption; energy demand, energy, demand* atď. Vysvetlenie by potreboval aj fakt, na základe akých kritérií sa vyberali z textu termíny (pri frekvencii 1 výskyt to asi frekvencia nebude), keďže v súpise nachádzame aj *Európsky parlament, Európska komisia, občania Európy, záväzná norma, právne normy* a pod. Nebolo by vhodnejšie vzhľadom na tému práce *Podstata, fungovanie a všeobecno-lingvistické trendy v terminológii životného prostredia* zamerať sa napríklad na sémantické a derivatologické tvorenie termínov, príp. prevzaté termíny a hľadať

príčiny výberu motivanta či prekryvanie sémantického spektra termínov? Bol by to určite „adresnejší“ pohľad na terminológiu životného prostredia. Na overenie platnosti normy sú podľa nás stanovené hypotézy neadekvátne, sú prediktabilné i bez hlbších vedomostí či znalosti problematiky. Vzhľadom na tému práce očakávame koncíznejšie sformulovanie všeobecno-lingvistických trendov v terminológii životného prostredia.

Záver:

Prínos habilitačnej práce PhDr. Eleny Vallovej, PhD., *Podstata, formovanie a všeobecno-lingvistické trendy terminológie z oblasti životného prostredia* vidíme v síce enumeračných, ale využiteľných častiach práce, v ktorých sleduje súčasné trendy a teórie v oblasti slovenskej i svetovej terminológie. Pripomienky či výhrady uvedené v posudku neboli vyslovené s cieľom znehodnotiť výsledný produkt, veríme, že ich autorka pri svojej ďalšej práci využije. V práci sa zračí dlhodobá prekladateľská prax habilitantky, práca je napísaná jazykovo-štylizáčne a formálne na vysokej úrovni (až na chýbajúce bibliografické zdroje).

Odporúčame prijať túto prácu ako habilitačný spis a po zodpovedaní v posudku položených otázok a objasnení uvedených výhrad **odporúčame** priznať uchádzačke vedecko-pedagogický titul docentky v odbore všeobecná jazykoveda.

Prešov 31.8.2014

doc. PaedDr. Mária Imrichová, PhD.